

MARMARA ÜNİVERSİTESİ MARMARA UNIVERSITY
ULUSLARARASI İLİŞKİLER RESEARCH CENTER FOR
ARAŞTIRMA ve UYGULAMA MERKEZİ INTERNATIONAL RELATIONS

MURCIR Analiz

Bosna Hersek'teki Boşnakların Seçim Sonrası Siyasi Konumu

Boşnak siyasi söyleminde Alija Izetbegović, direnişin, hayatta kalma mücadelesinin sembolü olarak kabul edilmekte ve halkın en zor zamanlarında yol gösterici bir figür olarak anılmaktadır. C. Schmidt'in bu ifadeleri, sadece SDA içinde değil, Narod i Pravda ve Sosyal Demokrat Parti gibi muhalefet partileri arasında da bir dayanışma dalgasına neden olmuştur. Elmedin Konaković ve Denis Bećirović gibi liderler, bu fırsatı değerlendirerek, Schmidt'in açıklamalarına karşı durmuş ve Alija Izetbegović'in mirasına duydukları saygıyı vurgulamışlardır.

Enes TURBIC

Ekim 2024 Seçimleri Bize Hangi Siyasal Eğilimleri ve Toplumsal Dinamikleri Gösterdi ?

Ekim 2024'te gerçekleştirilen yerel seçimler, Bosna Hersek'te üst üste sekizinci, 2000 yılında kurulan Merkezi Seçim Komisyonu'nun (Boşnakça: Centralna izborna komisija / CIK) ardından ise yedinci yerel seçim olma özelliğini taşımaktadır. Bu seçimler, önceki dönemlerde gözlemlenen yoğun siyasi mücadelelere rağmen, yüksek düzeyde kurumsal istikrar ve siyasi olgunluğun sinyalini veren barışçıl bir atmosferde gerçekleştirilmiştir. Seçim sonuçları, başta Boşnaklar ve Sırpolar olmak üzere, en büyük şehir merkezlerindeki seçmenlerin dikkate değer siyasi tercihlerindeki istikrarı yansıtmaktadır. Geleneksel olarak Boşnaklar arasında Demokratik Hareket Partisi (SDA) ve Sırpolar arasında Bağımsız Sosyal Demokratlar İttifakı (SNSD), Bosna Hersek Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti entitelerinde siyasi sahnede baskın güçlerdir. Ancak, bu partiler son dönemlerde büyük şehirlerde desteklerinde belirgin bir düşüş yaşamıştır. Bu bağlamda, Sırp Cumhuriyeti entitesinin en büyük şehri Banja Luka, muhalefetin kontrolünde kalıp, Demokratik İlerleme Partisi'nden genç politikacı Draško Stanivuković belediye başkanlığı görevini sürdürecektir. Stanivuković'in zaferi yalnızca bir adayın başarısı olarak yorumlanmamalıdır; aynı zamanda kendisi gibi genç liderlerin hâkim SNSD'ye alternatif siyasi vizyonlar inşa etmeye çalıştığı Banja Luka'daki siyasi dinamiklerdeki değişimin bir göstergesi olarak değerlendirilmek gerekir. Diğer bir muhalefet zaferi, Sırp Demokrat Partisi'nden Ljubiša Petrović'in Bijeljina'daki galibiyetiyle gerçekleşmiştir. Bu sonuçların Sırp Demokrat Partisinin (SDS) kampanya sırasında yaşadığı banka hesaplarının bloke edilmesi gibi sorunlara rağmen elde edilmesi özellikle dikkate değerdir. Bununla birlikte, Sırp Cumhuriyeti entitesinin bazı diğer büyük ve küçük şehirleri ve belediyeleri çoğunlukla SNSD'nin sıkı kontrolü altında kalmıştır. Doboj'da Boris Jerinić ve Prijedor'da Slobodan Javor'un zaferleri, bu parti için önemli başarılar olarak kaydedilmiştir; ayrıca SNSD'den Mladen Đurević ve Mirko Ćurić'in de Višegrad ve Trebinje'deki kontrolü elinde tuttuğu belirtilmelidir. Savaş döneminde büyük kayıplar yaşayan Srebrenica'da da Boşnak adaylar değil, Sırp adaylar galip gelmiştir.

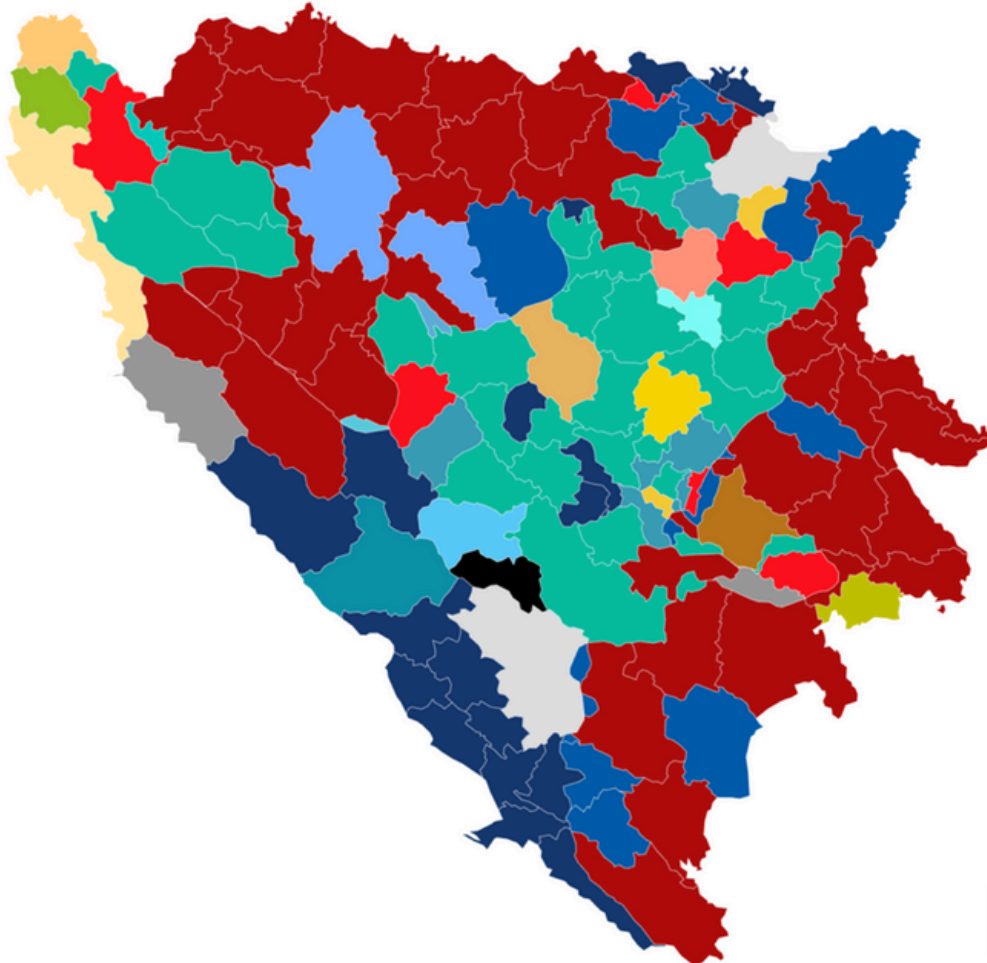
Bu durum, Sırp Cumhuriyeti entitesinde hiçbir belediye veya şehirde Boşnak adayın kazanmadığını göstermektedir. Srebrenica, Bosna Hersek'in doğusunda, Sırp Cumhuriyeti entitesi sınırları içinde yer alan bir belediyedir. Siyasi coğrafi konumu itibarıyla Sırbistan sınırına yakın bir noktada bulunan Srebrenica, 1992-1995 Bosna Savaşı sırasında ve sonrasında uluslararası öneme sahip bir bölge olarak öne çıkmıştır. Coğrafi olarak Bosna Hersek'in dağlık ve kırsal doğusunda konumlanmış olan Srebrenica, savaş sırasında yaşanan trajik olaylar nedeniyle özellikle Boşnaklar için derin tarihsel ve toplumsal bir anlam taşımaktadır. Siyasi açıdan, Srebrenica'nın günümüzde Bosna Hersek'in iki entitesinden biri olan Sırp Cumhuriyeti tarafından idare edilmektedir. 2016 yılına kadar Srebrenica belediye başkanları Boşnak olanlar Abdurahman Malkić, Osman Suljić ve Ćamil Duraković olmuştur. 2016 yılından itibaren ise iki kez seçilen Sırp asıllı Mladen Grujičić görevi devralmış, 2024 yılında bu göreve Sırp asıllı Miloš Vučić atanmıştır. Boşnak adayların seçimlerde başarısız olmasının nedeni, seçmen kayıt kuralları ve azalan diaspora oyları gibi teknik etkenlerdir. Bu durum, Boşnak nüfusun oy kullanma haklarını sınırlamakta ve demografik yapıyla birlikte Boşnak adayların seçim başarısını önemli ölçüde zorlaştırmaktadır.

Ekim 2024'te gerçekleştiren seçimlerin sonuçları

Harita.1

Kaynak: CIK BiH (Bosna Hersek Merkez Seçim Komitesi)

BH inicijativa DEMOS HDS HDZ BiH HNP-HDZ 1990 HSS NES-Zajedno NPS NS-SDP Nezavisni ODGOĐENO PC
PDP POMAK Ramska narodna stranka SBIH SDA SDBiH SDP SDP-NES SDS SNSD SP SRS Trojka Zaji
za Veliku Kladušu

Boşnak seçmenler arasında, Saraybosna, Zenica ve Bihać gibi büyük şehirlerde SDA'ya verilen desteğin düşüşü gözlemlenmektedir. Saraybosna'da muhalefet partileri, Centar, Stari Grad ve Novo Sarajevo belediyeleri gibi stratejik mevkilere sahip olmayı başarmıştır; bu durum, Saraybosna'daki SDA'ya olan desteğin geniş alanlarda azalma eğiliminde olduğunu daha da pekiştirmektedir. Bununla birlikte, SDA, diğer küçük şehirler ve belediyelerin yanında, Kenan Dautović'in zafer kazandığı Orta Bosna Kantonu'nun Travnik şehri merkezinde de kontrolü elinde tutmaya devam etmiştir. Ancak Boşnakların durumundaki en ilginç gelişme, Fikret Abdić'in uzun süreli hâkimiyetinin ardından hükümet değişikliğinin yaşandığı Bosna Hersek'in en batısındaki belediye olan Velika Kladuša'da meydana gelmiştir. Yıllar sonra, savaş sonrası ilk kez Fikret Abdić ya da onun desteklediği bir adayın seçimi kazanamaması dikkat çekici bir durumdur.

Hırvatlar arasında Hırvat Demokrat Birliği (HDZ), baskın siyasi güç olmaya devam etmekle birlikte, seçim sonuçları, Žepče örneğinde açıkça görülen iç siyasi anlaşmazlıkları gün yüzüne çıkarmıştır. Bu belediyede SDA'nın ilk zaferinin ardından, posta yoluyla alınan oyların sonuçlarının HDZ lehine değişmesi, seçim sürecinin güvenliği konusundaki şüpheleri artmıştır. Bu durum, Bosna Hersek'teki Hırvatların siyasi yapısındaki daha derin gerilimleri yansıtmaktadır. Hırvatların Bosna Hersek'teki siyasi bağlamında belirgin bir zorluk, Hırvat Demokratik Birliği'nin (HDZ) Hırvat Ulusal Konseyi (HNS) içindeki hakimiyetidir. Böylelikle Hırvat Cumhuriyetçi Partisi (HRS) gibi daha küçük partilerin marjinalleşmesine yol açmaktadır. Ülkedeki mevcut siyasi durum, siyasi spektrum içinde karmaşık ilişkilerle karakterize edilmekte ve kurucu halklar arasındaki gerilimler gözlemlenmektedir. Bazı analistler, üç kurucu halktan biri olan Hırvatların potansiyel siyasi marjinalleşme ve devlet kurumlarında eşit bir konum elde etme mücadelesi gibi zorluklarla karşı karşıya olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, Dayton Barış Anlaşması'nın hükümleri ve mevcut devlet ve federasyon entitesi düzeydeki güç paylaşımını göz önünde bulundurduğunda, Hırvatların gerçekten orantısız bir şekilde temsil edildiğini iddia etmek zordur. Bu durum, Bosna Hersek'teki Hırvatların siyasi gerçekliğini şekillendiren karmaşık dinamiklere işaret etmektedir. Özellikle, geleneksel olarak çeşitli siyasi zorluklarla karşı karşıya kalan Mostar'daki durum dikkat çekicidir. Mostar'daki siyasi manzara halen karmaşık bir görünüm sergilemekte olup, mevcut spesifik siyasi koşullar göz önüne alındığında daha derinlemesine bir analiz gerektirmektedir. Mostar seçimleri bağlamında ilk olarak dikkat çeken, Hırvatlar arasında olduğu kadar Boşnaklar arasında da çok sayıda siyasi partinin bulunmasından kaynaklanan bir uyumsuzluktur. Bu siyasi spektrumun parçalanması, bu küçük halklar içindeki karmaşık toplumsal ve siyasi dinamiklere işaret etmektedir. Seçimleri Mostar'da belirgin kılan bir diğer önemli özellik ise son derece karmaşık oy verme sistemidir. Bu sistem, birden fazla seçim bölgesini kapsamaktadır ve Belediye Meclisi tarafından belediye başkanının seçilme süreci oldukça uzun ve karmaşıktır. Bu karmaşıklık, seçim sürecini zorlaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda yerel bağlamda siyasi gerginlikleri de derinleştirmektedir.

Bu seçimler, daha barışçıl bir atmosferde gerçekleştirilmiş olsa da Bosna Hersek ve Boşnakların, hem üst düzeyinde hem de yerel düzeyde karşılaştıkları derin siyasi bölünmelere ve zorluklara işaret etmektedir. En büyük sorunlardan biri büyük siyasi bölünmeler ve onlarca siyasi partinin varlığıdır. Dolayısıyla, Boşnakların siyasi yaşamının, genellikle farklı önceliklere ve vizyonlara sahip olan çeşitli partilerle parçalandığı söylenebilir. Bu durum, görüşlerin birleştirilmesini ve ortak siyasi platformların oluşturulmasını zorlaştırabilir. İktidar mücadelesinin yoğunluğu ve somut bir vizyonun eksikliği, ekonomik zorluklar, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunlara yol açmakta, bu da siyasi durumlarını daha da karmaşık hale getirmektedir.

Siyasi manzara giderek daha fazla parçalanmakta; kentsel ve kırsal alanlar arasındaki siyasi tercihlerdeki ayrımlar belirginleşmektedir. Boşnak nüfusunun çoğunlukta olduğu şehir ve belediyelerdeki seçim sonuçlarının analizi, siyasi dinamikte önemli bir değişimi ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yakın zamana kadar Demokratik Hareket Partisi (SDA) muhalefet eden partilerin zaferler elde ettiği görülmektedir. Bu eğilim, özellikle Saraybosna, Zenica, Bihać ve Tuzla gibi en büyük şehirlerde belirginleşmektedir. Önceki yerel seçimlerde, SDA bu şehirlerde (Tuzla hariç) zafer kazanmışken, şimdi, ikinci kez üst üste, söz konusu şehirlerde kaybetmekte, aynı zamanda daha küçük şehir ve yerlerde başarılar elde etmektedir. Bu durum, Boşnak toplumu içindeki değişen siyasi tercihleri göstermekte, büyük şehirlerde alternatif siyasi partilere artan bir destek olasılığını işaret etmektedir. Bu durum ayrıca, gelecekteki siyasi süreçlerin dinamiklerinin genel seçimler yaklaştıkça daha da karmaşıklaşabileceği anlamına gelmektedir.

Şehirler ve Seçimde Kazanan PartilerTablo.1:
Kaynak: CIK BiH (Bosna Hersek Merkez Seçim Komitesi)

Banja Luka	PDP (Demokratik İlerleme Partisi)	Lukavac	SDBIH (Bosna Hersek Sosyaldemokratları)
Bihac	POMAK (Modern ve Aktif Bir Krajina Hareketi)	Ljubuski	HDZ
Bijeljina	SDS (Sırp Demokrat Partisi)	Novi Travnik	HDZ
Bosanska Kurpa	SDP (Sosyaldemokrat Partisi)	Orašje	HDZ
Cazin	NES (Avrupa Halk İttifakı)	Prijedor	SNSD
Çapljina	HDZ (Hırvat Demokrat Birliği)	Prnjavor	SNSD
Derventa	SNSD (Bağımsız Sosyaldemokratlar İttifakı)	Srebrenik	NIP (Halk ve Adalet)
Doboj	SNSD	Stolac	HDZ
Goražde	SDP	Şiroki Brijeg	HDZ
Gračanica	SDA (Demokrat Hareket Partisi)	Trebinje	SNSD
Gradačac	SDA	Tuzla	SDP
Gradiška	SNSD	Visoko	SDA
Istočno Sarajevo	SNSD	Zavidovići	SDA
Konjic	SDA	Zenica	BHI KS (Bosna Hersek İnişiyatifi)
Laktaşi	SNSD	Zvornik	SNSD
Livno	HDZ	Živinice	SDA

Ekim 2024 Yerel Seçim Sonuçları, SDA-Trojka İlişkilerini Kanton, Federal ve En Üst Düzeyde Nasıl Etkileyecek?

Ekim 2024'teki yerel seçimlerin sonuçları, Demokratik Hareket Partisi ile "Trojka" koalisyonu (Naša stranka, Socijaldemokratska partija ve Narod i Pravda) arasındaki ilişkilere önemli yansımalar doğurmaktadır. Saraybosna gibi kritik kent merkezlerinin muhalefetin elinde kalması, SDA'nın siyasi otoritesini zayıflatırken, özellikle Trojka'nın önemli bir nüfuz kazandığı Saraybosna Kantonu'ndaki etkisini daha da pekiştirmektedir. Bu durum, SDA'nın büyük şehirlerde manevra kabiliyetini kaybetmesine yol açarken, Trojka'nın kanton yapılarında siyasi hegemonya kurma konusunda daha güçlü bir yaklaşım benimsemesine teşvik edebilir. Bosna Hersek Federasyonu düzeyinde, Zenica ve Bihac gibi önemli şehirlerde SDA'nın zayıflaması, muhalefetin nüfuzunu artırmasıyla birlikte koalisyon kurma yeteneklerini daha da sınırlayabilir. Devlet düzeyinde ise SDA'nın bu seçim sonucu, Bosna Hersek kurumlarındaki konumlar ve gücün yeniden dağıtılmasıyla ilgili ek müzakerelere zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, Trojka, koalisyonlarda lider rol üstlenme çabalarını yoğunlaştırırken, SDA yeni ortaklar aramak veya stratejisini revize etmek zorunda kalmaktadır. Sonuç olarak, bu seçimler, siyasi parçalanmanın derinleştiğini ve hükümetin her düzeyinde uzun süreli siyasi ittifakların yeniden incelenmesi gerektiğini göstermektedir.

Seçimler, SDA'dan Ayrılan Siyasetçiler İçin Nasıl Sonuçlar Doğurmuştur?

Bu yılki seçimlerin sonuçları, Demokratik Hareket Partisi'nden ayrılan siyasetçiler için özellikle yeni siyasi oluşumları bağlamında ilginç sonuçlar ortaya koydu. Avrupa Halk İttifakı'nın (NES; eski adıyla ASDA) lideri Nermin Ogrješević, Cazin'de hâkimiyetini korumayı başarmış ve SDA'dan ayrılmasına rağmen Una-Sana Kantonu'ndaki uzun süredir devam eden popülaritesinin zayıflamadığını kanıtlamıştır. Ancak NES'in Bosna Hersek Federasyonu'nun diğer bölgeleri ve kantonlarındaki sonuçları o kadar etkileyici olmamış, parti Una-Sana Kantonu dışındaki daha büyük şehir merkezlerinde önemli bir nüfuz elde edememiştir. SDA'dan ayrılan bir diğer siyasetçi olan Šemsudin Mehmedović, yeni kurduğu Naprijed adlı partisiyle, SDA üyesi olarak uzun yıllar yerel liderlik yaptığı Tešanj'da kötü bir sonuç almış ve partisi, diğer belediyelerde beklenen atılımları gerçekleştiremediğinden Bosna Hersek Federasyonu'nun daha geniş bağlamında marjinal kalmıştır. Federasyonda Bosna Hersek entitesinde geniş bir muhalefet koalisyonunun parçası olan Elmedin Konaković liderliğindeki Narod i Pravda partisi, SDA'nın pozisyonlarını daha da zayıflatmayı başardığı Saraybosna ve Zenica gibi büyük şehirlerde bazı önemli başarıları kaydetmiştir. Bu şekilde NiP, SDA'nın desteğini kaybettiği şehirlerde, Sosyal Demokrat Parti ile birlikte Federasyon'da kilit bir muhalefet aktörü olarak kalmıştır; bu durum, Boşnak siyasi yapısı içinde daha fazla kutuplaşmaya ve SDA'nın mevcut hegemonyasına alternatiflerin güçlendiğine işaret etmektedir.

Alija Izetbegović Vakası Boşnak Siyasetindeki İlişkileri Nasıl Etkiledi?

Seçimlerin ardından Bosna Hersek Yüksek Temsilcisi Christian Schmidt'in, Demokratik Hareket Partisi'nin kurucusu Alija Izetbegović'i savaş suçlusu Ratko Mladić ile eşdeğer bir bağlamda değerlendirilen açıklamaları, Boşnak siyasetinde sert tepkilere ve derin siyasi çalkantılara yol açmıştır. Bu açıklama, yalnızca Alija Izetbegović'in kişiliğine yönelik bir saldırı olarak algılanmamış, aynı zamanda Izetbegović'in Bosna Hersek'in bağımsızlık mücadelesi ve toprak bütünlüğünün korunmasındaki tarihsel rolüne de bir saldırı olarak değerlendirilmiştir.

Boşnak siyasi söyleminde Alija Izetbegović, direnişin, hayatta kalma mücadelesinin sembolü olarak kabul edilmekte ve halkın en zor zamanlarında yol gösterici bir figür olarak anılmaktadır. C. Schmidt'in bu ifadeleri, sadece SDA içinde değil, Narod i Pravda ve Sosyal Demokrat Parti gibi muhalefet partileri arasında da bir dayanışma dalgasına neden olmuştur. Elmedin Konaković ve Denis Bećirović gibi liderler, bu fırsatı değerlendirerek, Schmidt'in açıklamalarına karşı durmuş ve Alija Izetbegović'in mirasına duydukları saygıyı vurgulamışlardır.

Boşnak siyasi aktörler arasındaki bu dayanışma, iç siyasi farklılıkları geçici olarak hafifletmiş ve ideolojik ayrılıklara rağmen Alija Izetbegović'in itibarının korunması konusunda ortak bir fikir birliğinin mevcut olduğunu göstermiştir. Uzun vadede, bu olayın siyasi ilişkiler üzerindeki etkisi iki yönlü olabilir. Bir yandan, Boşnak siyasi yapısı içindeki dayanışmanın güçlenmesi, gerilimlerin geçici olarak yatışmasına ve dış zorluklara karşı ortak bir cephe oluşturulmasına yol açabilir. Öte yandan, C. Schmidt'in açıklaması, Yüksek Temsilci Ofisi (OHR) ile ilişkilerin daha da kötüleşmesine neden olabilir; bu durum ise daha derin siyasi krizlere zemin hazırlayabilir. Bu vaka, Bosna Hersek'te savaş mirası ve liderlik konularının ne denli hassas olduğunu ortaya koymakta ve bu tür açıklamaların yalnızca Boşnak siyasi yelpazesinde değil, toplumun daha geniş düzeyinde de ciddi siyasi çalkantılara neden olma potansiyeline sahip olduğunu açıkça göstermektedir.

Yazar Hakkında

Dr. Enes Turbić, Bosna Hersek'te doğdu, ilk öğrenimini Gymnasium Rizah Odžečkić'te tamamladıktan sonra eğitimine Türkiye'de devam etti. 2023 yılında Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'ndan doktora ünvanını almaya hak kazandı. Çalışma alanları arasında Avusturya-Macaristan idaresi altındaki Bosna Hersek, 20. yüzyıl Bosna Hersek tarihi, Batı Balkanlar tarihi ve günümüz Bosna Hersek siyaseti bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı projesi kapsamında üç Boşnakça ortaöğretim ders kitabının yazarı olan Dr. Turbić, aynı zamanda birçok akademik analiz ve makaleye imza attı. Yurt içi ve yurt dışında bildiri sunmuş ve çeşitli konferanslarda yer almıştır. Hırvatça, Boşnakça, Sırpça ve Karadağca dillerinden Türkçeye ve Türkçeden bu dillere birçok akademik makale ve kitap çevirisi gerçekleştirdi.

*Yazıda yer alan fikirler yazarına/yazarlarına aittir ve MURCIR 'ın yayın politikasını yansıtmayabilir.

